

طرز العمل ارزیابی از کیفیت تدریس در پوهنتون ها و مؤسسات تحصیلات عالی

مقدمه:

امروز یکی از مسایل مهم مورد بحث در تحصیلات عالی ارزیابی گسترده و مستمر از کیفیت تدریس است. بررسی نحوه ارزیابی کیفی صنف در دستور کار پوهنتون های جهان قرار دارد. از یاد نبریم که دو اصطلاح همواره مورد مطالعه قرار می گیرد که همانا: ارزشیابی و یا ارزیابی اصلاحی (Evaluation) که بالای آموزش، تدریس و نتایج آن متمرکز است. این ارزیابی معلومات را پیرامون یادگیری و یاددهی، تهیه می نماید. این گونه ارزیابی روند عمل متقابل میان محصلان و اساتید معلومات حاصل می نماید که محصلان چگونه می آموزند و خود شان چگونه تدریس می نمایند. به جمع آوری معلومات فوق می توان در محیط آموزش تغییر رونما کرد و آنرا با محصلان شریک ساخت که برای شان کمک نماید تا چگونه عادت مطالعه یاد گیری خویش را ارتقا بخشند.

اما ارزیابی (Assessment) روی درجه بندی (نمره دهی) با تاکید بر مؤلفه های صنف نظر به محتوای مضمون تا سطح درجه ماستری متمرکز است. این نوع ارزیابی شامل مباحثه، همکاری، حضری و سایر توانایی های مختلف می باشد.

جدول ذیل این نوع ارزیابی را به شکل خلاصه از هم تفکیک می نماید:

ارزیابی (Assessment)	ارزیابی اصلاحی (Evaluation)	تفاوت ها
پایانی یا تراکمی: نهایی، برای اندازه گیری کیفیت آموزش	اصلاح کننده یا تکوینی: متداوم برای بهبود و اصلاح آموزش	محتوی: از نظر زمان، مقاصد اولیه
چه چیزها یاد گرفته شده	چگونه آموزش صورت می گیرد	جهت یابی: تمرکز روی اندازه گیری
داوری بدست آوردن درجه یا نمره	تشخیص: تعین ضعف ها برای اصلاح و بهبود	تصمیم گیری ها:

در اصول آموزش، ارزیابی اصلاحی به عنوان یک عنصر کلیدی یادگیری و تدریس مؤثر پنداشته می‌شود. ارزیابی اصلاحی بخش مهم روند یادگیری است. یکی از تغییرات برجسته تحصیلات عالی در دهه گذشته، ارزیابی اصلاحی و پاسخگویی بوده است. پاسخگویی همانا فراهم ساختن شواهد روشن در باره فعالیت‌های جاری تحصیلات عالی و نتایج یاددهی و یادگیری می‌باشد. پوهنتون ها و مؤسسات تحصیلات عالی عموماً لازم می‌دانند تا درس‌ها را به شکل منظم و مستمر ارزیابی اصلاحی نمایند. استادان درس خود را ارزیابی نمایند، دیپارتمنت‌ها، پوهنشی‌ها، پوهنتون‌ها و بالاخره ارزیابی اصلاحی بیرونی صورت بگیرد.

در تحصیلات عالی ارزیابی اصلاحی به دو هدف بزرگ عملی می‌شود: یکی کمک به تغییر، توسعه، اصلاح و بهبود تدریس است و دیگری تصمیم‌گیری‌ها مانند ارتقاء، توصیه و تمجید از عملکرد اساتید. روش‌ها و تکنیک‌های ارزیابی اصلاحی از تدریس همانا پرسشنامه‌ها، مصاحبه‌ها، بحث‌ها، مشاهدات بازخورد و سایر انواع جمع‌آوری معلومات می‌باشد.

هر چند ارزیابی از کیفیت تدریس در تحصیلات عالی کشور ما نیز یک پدیده نو نیست در بسیاری از پوهنتون‌ها و مؤسسات تحصیلات عالی این کار صورت می‌گیرد اما از اینکه به طور منسجم، منظم و الزامی ارزیابی اصلاحی به گسترده و مستمر اجرا شود، این طرز العمل تهیه گردیده است.

ماده اول:

اهداف

ارزیابی اصلاحی برای پیشرفت و معیاری شدن تحصیلات عالی از طریق جمع آوری، تصنیف، تحلیل و تدقیق معلومات برای مطالعه وضعیت، جد و جهد پیشرفت و آموزش بهتر محصلان در صنف و خارج از آن به اهداف ذیل انجام می‌گیرد:

۱- بهبود، اصلاح و ارتقای روند آموزش در صنف و خارج از

آن

۲- استفاده از روش‌های جدید و موثر تدریس توسط

استادان و مسلکی شدن هر چه بیشتر و بهتر اساتید در

تدریس و یاددهی

۳- سهیم ساختن محصلان در روند آموزش و بهبود آن

۴- شناسایی و رشد استعداد ها، مهارت‌ها، علایق محصلان و کمک به پرورش متعادل و همه جانبه شخصیت اکادمیک محصلان

۵- ایجاد زمینه‌ها و فرصت‌های مناسب برای تقویه انگیزه‌های آموزش از جمله خلاقیت نو آوری و ایجاد مهارت‌های ارزیابی خودی در محصلان

۶- تهیه معلومات برای ارزیابی، اصلاح، بهبود و تقویت برنامه‌ها و روش‌های تدریس

ماده دوم:

تعریف‌ها

۱- ارزیابی اصلاحی: روند منسجم، منظم، مستمر جمع آوری معلومات به منظور بررسی، داوری و قضاوت پیرامون تلاش‌های یادگیری محصلان و فعالیت‌های اساتید جهت دستیابی به اهداف آموزش و تحصیلی بر اساس معیار های معین می‌باشد.

۲- ارزیابی اصلاحی توصیفی: شیوه‌ی از نوع ارزیابی است که معلومات لازمی، معتبر و مستند برای دانستن

دقیق و همه جانبه محصلان در ابعاد مختلف یاد گیری، با استفاده از افزار و روش های مناسب مانند پرسشنامه ها، مصاحبه ها، مشاهدات، کار های عملی در طول روند یاددهی و یاد گیری به دست می آید، تا به اساس آن نتایج کیفی مورد نیاز برای اصلاح، بهبود و کمک تدریس حاصل آید.

۳- ارزیابی اصلاحی تکوینی: نوع ارزیابی است که در

طول روند تدریس. آموزش به طور مداوم و مستمر برای شناخت نقاط ضعف، قوت، موانع، تهدیدها، فرصت ها و مشکلات آموزش محصلان صورت می گیرد.

۴- ارزیابی اصلاحی پایانی: به منظور تشخیص

اهداف تحصیلی و آموزش در ختم هر سمستر از طریق جمع بندی و تحلیل ارزیابی اصلاحی تکوینی و سایر معلومات بدست آمده صورت گرفته و نتایج آن به شکل توصیفی گزارش داده می شود.

۵- پرسشنامه: یک تعداد پرسش های معیاری و رسمی

است که از طرف استادان، ارگان ها، پوهنتون ها و مؤسسات تحصیلات عالی یا وزارت تحصیلات عالی

جهت ارزیابی اصلاحی تدریس توزیع می گردد که باید با صداقت، شفافیت و واقعینانه از طرف محصلان و اساتید خانه پری گردد. می تواند سری یا علنی (بدون نام و موجودیت نام) باشد.

۶- ثبت مشاهدات: روشی است برای ثبت و توصیف وقایع، عملکرد، شیوه آموزش محصلان و استادان که از مراجع قانون مند به عمل می آید و معلومات مناسبی را بدست میدهد.

۷- فیدبک از تدریس: روندی است که در آن استاد عکس العمل های خود را در قبال تلاش و عملکرد محصلان، رهنمایی، تشویق و کمک به آنها با استفاده از روش ها و افزار مختلف (کلامی، کتبی...) ارایه میدهد و از آن برای بهبود و اصلاح تدریس خود استفاده می نماید.

۸- روند یادگیری: فعالیتها و اقداماتی است که محصل به رهنمایی و هدیایات استاد جهت دستیابی به اهداف تحصیلی پیش بینی شده، انجام میدهد.

۹- اهداف برنامه تحصیلی: اهدافی اند که توسط پلان گذاری نصاب درسی و مفردات درسی برای یک دوره

معین تحصیلی (لیسانس، ماستری و دوکتورا) پیش بینی شده رسماً تأیید شده باشد.

۱۰- گزارش پیشرفت تحصیلی: جمع بندی معلومات و

نتایج ارزیابی اصلاحی تکوینی است که در طول روند تدریس آموزش با افزار مناسب و شیوه های مختلف صورت گرفته و ارایه تصویر کلی از آموزش، مهارت، توانایی و طرز دید محصلان به منظور تقویت و رفع موانع یادگیری محصلان می باشد.

۱۱- وضعیت آموزشی: شریط موقعیت و محل محصلان

است که در آن روند یادگیری با در نظر داشت مستندات جمع آوری شده تعیین می گردد.

۱۲- مقیاس: یک مفهوم قرار دادی است که بر اساس آن

اندازه محصلان جهت دستیابی به اهداف سنجش و تعیین می شود.

ماده سوم:

نحوه اجرای ارزیابی اصلاحی

۱- ارزیابی خودی توسط استاد: اساتید می توانند توسط

پرسشنامه و فیدبک کتبی در طول سمستر الی ختم هفته یازدهم سمستر خود را توسط تمام محصلان صنف ارزیابی نمایند. بهتر است پرسشنامه واحد بعد از تصویب شورای علمی دیپارتمنت مورد استفاده قرار گیرد. از نتایج آن در بهبود و اصلاح تدریس خویش استفاده نموده و پرسشنامه ها را در یک دوسیه نزد خود حفظ نماید.

۲- ارزیابی اصلاحی دیپارتمنت: این ارزیابی در پرتو

اسناد تقنینی وزارت تحصیلات عالی از طرف آمرین دیپارتمنت، استادان رهنما و یا کمیته‌ی که مشتمل از سه نفر استادان تحت ریاست آمر دیپارتمنت از رتبه‌های پوهندوی تا پوهاند اند در طول سمستر صورت می‌گیرد. ارزیابی الی هفته دوازدهم سمستر باید گزارش آن آماده و بعد از تصویب مجلس دیپارتمنت به پوهنچی ارسال گردد.

۳- ارزیابی اصلاحی در سطح پوهنتون: کمیته تضمین

کیفیت و اعتباردهی موسساتی این ارزشیابی را با در نظرداشتن رمز که کلید آن صرف نزد معاون علمی موسسه است در طول سمستر از آن عده محصلانیکه اوسط نمرات سمستر گذشته شان بیشتر از (۷۰) فیصد است انجام میدهد و الی هفته چهاردهم سمستر تکمیل شود. در توافق کامل با اسناد تقنینی وزارت تحصیلات عالی گزارش خویش را تهیه و رسماً به ریاست تضمین کیفیت و اعتباردهی گسیل نماید.

۴- ارزیابی اصلاحی بیرونی: ارزشیابی نظارتی توسط

کمیته‌ی که از طرف وزات تحصیلات عالی منظور می گردد در طول سمستر از روند تدریس و آموزش برای ارتقای کیفیت تدریس از پوهنتون‌ها و مؤسسات تحصیلات عالی بعمل می‌آید. این ارزیابی به یکی از شیوه‌های مروج یعنی توزیع پرسشنامه‌ها، مصاحبه‌ها، مشاهدات، فیدبک‌ها، بحث‌ها و توصیه‌ها صورت می‌گیرد. این ارزیابی بر علاوه از شیوه تدریس، کاربرد ماخذ جدید، تکنالوژی جدید در

تدریس، لکچر نوت‌ها و سایر مواد درسی نیز بررسی می‌گردد.

۵- ارزیابی اصلاحی بیرونی: توسط فارغ التحصیلانی که عملاً در رشته مربوط مشغول کار اند با تدویر جلسات سالانه فارغان در هر دیپارتمنت نیز صورت گرفته می‌تواند.

ماده چهارم:

چگونگی تهیه گزارش نتایج

۱- گزارش‌ها از دیپارتمنت‌الی کمیته تضمین کیفیت و اعتباردهی موسساتی به شکل کتبی و رسمی ارسال گردد.

۲- گزارش‌های پوهنخی‌ها و کمیته تضمین کیفیت و موسساتی بعد از توحید رسماً به ریاست تضمین کیفیت و اعتباردهی ارسال گردد.

۳- گزارش‌های ارزیابی خودی پوهنتون‌ها با گزارش‌های ارزیابی بیرونی که توسط کمیته ارزیابی از کیفیت تدریس تهیه شده در کمیته مذکور بحث و بعد نتایج آن ابلاغ می‌گردد.

ماده پنجم:

مشمولین ارزیابی اصلاحی

۱- محصلان به مثابه عناصر یادگیرنده، ارزیابی از تدریس

را به روش های معمول انجام می دهند.

۲- اساتید به مثابه مدرسین باید محصلان، وضعیت،

امکانات، تسهیلات، مدیریت و اداره را ارزیابی نمایند.

ماده ششم:

اصول ارزیابی اصلاحی تدریس

اجرای ارزیابی شفاف، عاری از تعصب و سلیقه این روند را

تضمین شده و متداوم و قابل اعتماد می سازد.

۱- هر استاد باید دوسیه ارزیابی خودی تدریس را که از هر

سمستر صورت گرفته باشد، تهیه نماید. مجموع تدابیری

که برای بهبود و اصلاح تدریس ناشی از ارزیابی اتخاذ

شده درج نموده و آن را در سمستر های بعدی نیز پی

گیری نماید.

- ۲- این دوسیه ها نزد خود استاد حفظ بوده و بخشی از مجموعه اسناد نه بلکه منحیث شواهد برای مواقع ضروری می باشند.
- ۳- استادان در آغاز هر سال جدید دوسیه ارزیابی اصلاحی خود را مرور نموده پیشرفت ها و عدم آنها تعیین نمایند.
- ۴- اساتید معیار ها را پیوسته بازنگری و در زمینه پیشنهاد های خویش را ارایه نمایند.
- ۵- اساتید باید توقعات خود را از ارزیابی اداره، وضعیت، امکانات و تسهیلات پیگیری نموده، و موانع و نقاط ضعیف را در زمینه ابراز نمایند.
- ۶- قابل دقت است که ارزیابی اصلاحی جز لاینفک روند یاددهی و یادگیری بوده و جز گزارش فعالیت های اکادمیک استادان می باشد.
- ۷- استفاده از نتایج ارزیابی برای بهبود و اصلاح روند تدریس و آموزش است که باید در وقت و زمانش این اصلاحات بعمل آید.
- ۸- هیچگاه نتایج گزارش ارزیابی اصلاحی برای تهدید، فشار، اخطار و غیره مظاهر غیر اکادمیک صورت گرفته نمی تواند زیرا یک روند اصلاحی می باشد.

- ۹- در صورت لزوم و تکرار بی تفاوتی و یا عملکرد خوب مطابق اسناد تقنینی مکافات و مجازات از طرف مقامات ذیصلاح صورت می گیرد.
- ۱۰- هرگاه گزارش ارزیابی اصلاحی قابل اعتماد نبوده و غیر واقعینانه تهیه شده باشد با تهیه کننده گان آن برخورد قانونی به عمل می آید.

ماده هفتم:

تنوع روشها، افزار اندازه گیری و سنجش کیفیت تدریس با در نظر داشت اهداف، ماهیت، نوع مواد ارزیابی، انواع مختلف روش ها و افزار مانند پرسشنامه ها، روش های متعدد مشاهداتی، کار های عملی، مقالات و طرح ها، ارزیابی عملی، ارزیابی مستمر، روش ارزیابی خودی... استفاده می گردد. اما این روش ها باید مسایل ذیل را احتوا نماید:

- ۱ مستند، مستدل و دقیق باشد.
- ۲ استقلال موسسه تحصیلی و استاد را لطمه نزند.

- ۳ اصل رعایت قواعد اخلاقی و انسانی در ارزیابی حفظ گردد.
- ۴ اصول، قواعد و مطالب یک اجتماع اکادمیک رعایت گردد.
- ۵ ارزیابی باید به گونه سازماندهی اجرا شود که موجب خدشه دار شدن حقوق، اصول اعتماد به نفس و سلامت روانی استاد و محصل نشود.
- ۶ اصل توجه به تفاوت‌های فردی مرعات گردد.
- ۷ هماهنگی در تحقق اصول و روش ارزیابی موجود باشد یعنی روی معیار های مشابه ارزیابی صورت بگیرد.

ماده هشتم:

وضع معیار ها برای ارزیابی اصلاحی

ارزیابی تدریس می‌تواند با معیار های کیفی ذیل صورت بگیرد، تا هماهنگی در آن سجل گردد:

- ۱ اهداف واضح باشد.
- ۲ آمادگی کافی اساتید به تدریس.

- ۳ روش های مناسب تدریس.
- ۴ نتایج مهم آموزش از تدریس.
- ۵ ارایه موثر مواد درسی در تدریس.
- ۶ نقد دقیق و متفکرانه در مورد تدریس.
- ۷ معیاری ساختن و نو سازی مواد درسی به شکل مستمر.
- ۸ رفتار و عملکرد مدرس حین تدریس.
- ۹ سطح امکانات و تسهیلات برای تدریس.
- ۱۰ معیاری بودن نصاب و مفردات درسی.

ماده نهم:

مستند سازی ارزیابی اصلاحی

این مستند سازی با توزیع پرسشنامه‌ها به محصلان و استادان صورت می‌گیرد که بعد از جمع آوری آن ارزیابی بعمل می‌آید. در هر پوهنتون باید پرسشنامه‌های واحد و معیاری موجود باشد. به منظور ارزیابی بیرونی، کمیته ارزیابی از کیفیت تدریس در وزارت تحصیلات عالی دو پرسشنامه را که برای محصلان و اساتید تهیه نموده، در ضمیمه های شماره یک و شماره دوم نمونه‌های آن گنجانیده شده است.

ماده دهم:

این طرز العمل در ده ماده و دو ضمیمه تهیه و بعد از منظوری مقام وزارت تحصیلات عالی مرعی الاجرا می باشد.

نوت: در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۹/۲۱ شورای رهبری وزارت تحصیلات عالی منظور گردیده است.

تعدیلات ماده سوم این طرز العمل در جلسه شماره (۲۹۳۴) مؤرخ ۱۳۹۴/۸/۱۹ شورای رهبری وزارت تحصیلات عالی تایید و منظور گردیده است.